

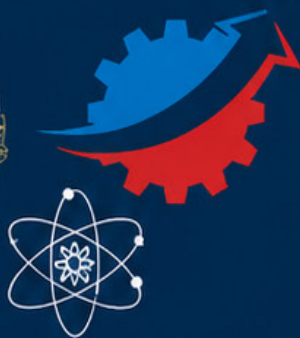
MUHANDISLIK

& IQTISODIYOT

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

2026-YIL

IYUL/7-SON, I-QISM

Milliy nashrlar

OAK: <https://oak.uz/pages/4802>

05.00.00 - Texnika fanlari

08.00.00 - Iqtisodiyot fanlar

Google
Scholar

ISSN
INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

OpenAIRE

ISSN: 3060-463X

РЭУ.РФ
РОССИЙСКИЙ ЭКОНОМИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИМЕНИ Г.В. ПЛЕХАНОВА
KONINKHET + 60. FITEKSCANDINA

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Elektron nashr, 2026-yil, iyul.

Bosh muharrir:

Zokirova Nodira Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, DSc, professor

Bosh muharrir o'rinbosari:

Shakarov Zafar G'afarovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori, PhD, dotsent

Tahrir hay'ati:

Abduraxmanov Kalendar Xodjayevich, O'z FA akademigi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori, professor

Maxkamov Baxtiyor Shuxratovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shaumarov Said Sanatovich, texnika fanlari doktori, professor

Turayev Bahodir Xatamovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Allayeva Gulchexra Jalgasovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Arabov Nurali Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Maxmudov Odiljon Xolmirzayevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Xamrayeva Sayyora Nasimovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bobonazarova Jamila Xolmurodovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Irmatova Aziza Baxromovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bo'taboyev Mahammadjon To'ychiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shamshiyeva Nargizaxon Nosirxuja kizi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor,

Xolmuxamedov Muhsinjon Murodullayevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Xodjayeva Nodiraxon Abdurashidovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Amanov Otabek Amankulovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Qurbonov Samandar Pulatovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Zikriyoyev Aziz Sadulloyevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Tabayev Azamat Zaripbayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sxay Lana Aleksandrovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Ismoilova Gulnora Fayzullayevna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Djumaniyazov Umrbek Ilxamovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kasimova Nargiza Sabitdjanovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kalanova Moxigul Baxritdinovna, dotsent

Ashurzoda Luiza Muxtarovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Sardor Begmaxmat o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Tursunov Ulug'bek Sativoldiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Bauyetdinov Majit Janizaqovich, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti dotsenti, PhD

Botirov Bozorbek Musurmon o'g'li, Texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sultonov Shavkatjon Abdullayevich, Kimyo fanlari doktori, (DSc)

Jo'raeva Malohat Muhammadovna, filologiya fanlari doktori (DSc), professor.

Yusupov Maxamadamin Abduxamidovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi (DSc), professor

Kalonova Moxigul Baxritdinovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent

Mirzayev Kulmamat Djanzakovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi (DSc), professor.

Karimova Nilufar Sadirdin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Norboyev Odil Abrayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Mirzayev Kulmamat Djanzakovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Karimova Nilufar Sadirdin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Pardaev Umidjon Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Xolmirzayev Ulug'bek Abdulazizovich, Iqtisodiyot fanlari doktori (DSc)

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

- 05.01.00 – Axborot texnologiyalari, boshqaruv va kompyuter grafikasi
- 05.01.01 – Muhandislik geometriyasi va kompyuter grafikasi. Audio va video texnologiyalari
- 05.01.02 – Tizimli tahlil, boshqaruv va axborotni qayta ishlash
- 05.01.03 – Informatikaning nazariy asoslari
- 05.01.04 – Hisoblash mashinalari, majmualari va kompyuter tarmoqlarining matematik va dasturiy ta'minoti
- 05.01.05 – Axborotlarni himoyalash usullari va tizimlari. Axborot xavfsizligi
- 05.01.06 – Hisoblash texnikasi va boshqaruv tizimlarining elementlari va qurilmalari
- 05.01.07 – Matematik modellash
- 05.01.11 – Raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt
- 05.02.00 – Mashinasozlik va mashinashunoslik
- 05.02.08 – Yer usti majmualari va uchish apparatlari
- 05.03.02 – Metrologiya va metrologiya ta'minoti
- 05.04.01 – Telekommunikatsiya va kompyuter tizimlari, telekommunikatsiya tarmoqlari va qurilmalari. Axborotlarni taqsimlash
- 05.05.03 – Yorug'lik texnikasi. Maxsus yoritish texnologiyasi
- 05.05.05 – Issiqlik texnikasining nazariy asoslari
- 05.05.06 – Qayta tiklanadigan energiya turlari asosidagi energiya qurilmalari
- 05.06.01 – To'qimachilik va yengil sanoat ishlab chiqarishlari materialshunosligi
- 05.08.03 – Temir yo'l transportini ishlatish
- 05.08.06 – "G'ildirakli va gusenisali mashinalar va ularni ishlatish" (texnika fanlari)
- 05.09.01 – Qurilish konstruksiyalari, bino va inshootlar
- 05.09.04 – Suv ta'minoti. Kanalizatsiya. Suv havzalarini muhofazalovchi qurilish tizimlari
- 10.00.06 – Qiyosiy adabiyotshunoslik, chog'ishtirma tilshunoslik va tarjimashunoslik
- 10.00.04 – Yevropa, Amerika va Avstraliya xalqlari tili va adabiyoti
- 08.00.01 – Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 – Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 – Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 – Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 – Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 – Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 – Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 – Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 – Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 – Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 – Marketing
- 08.00.12 – Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 – Menejment
- 08.00.14 – Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 – Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 – Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 – Turizm va mehmonxona faoliyati

Ma'lumot uchun, OAK

Rayosatining 2024-yil 28-avgustdagi 360/5-son qarori bilan "Dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etishga tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro'yxati"ga texnika va iqtisodiyot fanlari bo'yicha "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali ro'yxatga kiritilgan.

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz:

1. Toshkent shahridagi G.V.Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti
2. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
3. Toshkent irrigatsiya va qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalash muhandislari instituti" milliy tadqiqot universiteti
4. Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti
5. Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universiteti
6. Toshkent davlat transport universiteti
7. Toshkent arxitektura-qurilish universiteti
8. Toshkent kimyo-texnologiya universiteti
9. Jizzax politexnika instituti

MUNDARIJA

MILLIY GVARDIYA TIZIMIDA HARBIY XIZMATCHILARNI KIYIM-KECHAK BILAN TA'MINLASH TIZIMINING NAZARIY ASOSLARI	10
Omonov Usmonqul Raxmonqul o'g'li FOND BOZORLARIGA XORIJIY KAPITALNI JALB QILISH: ZAMONAVIY YONDASHUVLAR VA RIVOJLANISH IMKONIYATLARI	17
Yusupova Jamila Karamatdinovna AXBOROT KOMMUNIKATSIYA XIZMATLARINING TASHKLIY-HUQUQIY VA ILMIY NAZARIY MASALALARI	21
Rajaboyev Shahboz Shodi o'g'li PUL MABLAG'LARI HISOBINI MOLIVAVIY HISOBOTNING XALQARO STANDARTLARIGA O'TKAZISHNING DOLZARB MASALALARI	26
Eshonqulov Akmal Qudratovich XORAZM VILOYATINING IJOBIY IMIJINI OSHIRISHDA HUDUDIIY MARKETING STRATEGIYALARINI ISHLAB CHIQISH	34
Ibadullayev Dilshad Ibragimovich OROL BO'YI MINTAQASIDA QISHLOQ XO'JALIGI VA TURIZMNI YASHIL MOLIVALASHTIRISH VA INVESTITSIYA MEXANIZMLARI: BARQAROR RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI	40
Akramova Feruza ATMOSFERA HAVOSI MONITORINGIDA IOT SENSORLARI O'LCHASH NATIJALARINING METROLOGIK ISHONCHLILIGINI BAHOLASH VA OSHIRISH METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH	52
Sobirov Anvarjon, Melibayev Maxmudjan BANK VA KREDIT MUASSASALARINING RIVOJLANISH TENDENSIYALARINI TREND MODELARI YORDAMIDA TAHLIL QILISH VA PROGNOZLASH USULLARI	59
Nazarov Elbek PHYSALIS ALKEKENGII O'SIMLIGIDAN FLAVONOIDLARNI AJRATIB OLISHNING BIOTEXNOLOGIK USULLARI VA JARAYON PARAMETRLARINI OPTIMALLASHTIRISH	66
Xidirova Saboxat Baxrillayevna ЧИСЛЕННАЯ ОЦЕНКА РАЗВИТИЯ ЗОН КОНЦЕНТРАЦИИ НАПРЯЖЕНИЙ В МАССИВЕ ГОРНЫХ ПОРОД ПРИ ВЛИЯНИИ ПРОЦЕССОВ ДОБЫЧИ В УСЛОВИЯХ РУДНИКА «КЫЗЫЛ-АЛМА»	70
Салямова Клара, Меликулов Абдусаттар, Уралбаев Абдукахар, Бакиров Гайрат, Зухритдинов Давронбек XUSUSIIY TA'LIM SOHASIDA MALAKALI KADRLAR NOMUTANOSIBLIGI, IT MUTAXASSISLARINING YETISHMASLIGI VA ISHSIZLIKNING TA'LIM SIFATI HAMDA BARQARORLIGIGA TA'SIRI: ILG'OR XORIJ TAJIRIBASI VA UNING O'ZBEKISTON AMALIYOTIGA TATBIQ ETILISHI	77
Raxmatxo'jayev Axrolxo'ja Akmal o'g'li SAND-PARTICLE-INDUCED LEADING-EDGE EROSION AND ITS IMPACT ON WIND TURBINE BLADES: A REVIEW	82
Normamatov A. A. IPAKCHILIK KLASSTERLARI UCHUN INVESTITSION BOSHQARUV MODELINI ASOSLASH	87
Elboyeva Shaxzoda Olimovna KICHIK VA O'RTA BIZNES SAMARADORLIGINI EKONOMETRIK USULLARDA TAHLIL QILISH METODOLOGIYASI	94
Nazarov Nazar G'ulom o'g'li OLIIY TA'LIM MUASSASALARI BOSHQARUV FAOLIYATINI RAQAMLASHTIRISHNING AHAMIYATI	101
Usmanov Sarvar Nigmatovich	

РАЗРАБОТКА АДАПТИВНОГО МНОГОЗОНАЛЬНОГО АЛГОРИТМА УПРАВЛЕНИЯ FUZZY-PID ДЛЯ ОБЕСПЕЧЕНИЯ РАВНОМЕРНОГО РАСПРЕДЕЛЕНИЯ ВЛАЖНОСТИ В ПРОЦЕССЕ УВЛАЖНЕНИЯ ЗЕРНА.....	107
Камариддинов Шохрух Акмал угли	
SANOAT KLASSTERLARIDA "SANOAT 4.0" TECHNOLOGIYALARINI JORIY ETISH VA HAMKORLIK MODELLARI	113
Mamadaliyev Anazxon Ziyodillayevich	
SAND-PARTICLE-INDUCED LEADING-EDGE EROSION AND ITS IMPACT ON WIND TURBINE BLADES: A REVIEW	119
Normamatov A. A.	
YOSHLARDA EKOLOGIK MADANIYATNI SHAKLLANTIRISHNING NAZARIY VA AMALIY ASOSLARI.....	124
Xudoyberdiyev Norbek Komiljon o'g'li	
HUDUDIIY TURIZMDA XALQARO ESG MEZONLARINI MILLIY SHAROITGA MOSLASHTIRISH YO'NALISHLARI	128
Maxmudova Nodira Uktamovna	
EVALUATION OF TECHNOLOGICAL LOSSES OF HYDROCARBONS OF LIGHT FRACTIONS IN THE PROCESSES OF COLLECTION AND PRIMARY TREATMENT AT THE MUBARAK FIELDS OF OGPD.....	134
Norqulov Shohbozbek Samandar ugli	
АНАЛИЗ СИСТЕМЫ КОРПОРАТИВНОГО УПРАВЛЕНИЯ В БАНКОВСКОМ СЕКТОРЕ УЗБЕКИСТАНА.....	140
Жумадуллаева Дурдона Шухрат кизи	
XUSUSIY TA'LIM SOHASIDA MALAKALI KADRLAR NOMUTANOSIBLIGI TA'LIMNING SIFAT VA USTUVORLIGIGA TA'SIRI VA UNI TA'MINLASH YO'LLARI	145
Raxmatxo'jayev Axrolxo'ja Akmal o'g'li	
O'ZBEKISTONDA TOVAR YETKAZIB BERISH ZANJIRI ISHTIROKCHILARI FAOLIYATI VA BOJXONA NAZORATI TIZIMINING ZAMONAVIY HOLATI TAHLILI.....	150
Kilichov Nazar Bafoyevich	
HUDUDLARDA TURIZM XIZMATLARINI RIVOJLANTIRISHNING AHOLI DAROMADLARI VA BANDLIGIGA TA'SIRINING TAHLILI	157
Abdurayimov O'ktam Abdug'ani o'g'li	
GAZNI QAYTA ISHLASH KORXONALARIDA BARQAROR RIVOJLANISH HOLATINING IQTISODIY TAHLILI VA BAHOLASH	164
Kudratkhodjaeva Ziyoda Kamol qizi	
COMPETITION IN THE INFORMATION MARKET: MONOPOLY TRENDS AND THE DIGITAL PLATFORM ECONOMY.....	169
Mo'ydinjonova Durdonaxon, Ismanov Ibrohim	
BOZOR INFRATUZILMASINING IQTISODIY MAZMUNI VA KICHIK BIZNES RIVOJIDAGI AHAMIYATI	174
Ganiyev Botir Baxtiyorovich	
MAGNIY VA KALSIY ELEMENTLARINI O'RGATISHDA O'QUVCHILARDA 4K KO'NIKMALARINI SHAKLLANTIRISH	178
Esnazarov Abdiganij Jamalatdinovich	
DATA-DRIVEN STRATEGIK MENEJMENT: MA'LUMOTLARGA ASOSLANGAN BOSHQARUVNING ZAMONAVIY KORXONALAR RIVOJLANISHIDAGI AHAMIYATI	184
Baymuradov Shoxrux, Dilmurodov Komiljon	
YASHIL BUXGALTERIYA (GREEN ACCOUNTING) VA ESG HISOBOTLARI: RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA BARQAROR RIVOJLANISHNING STRATEGIK VOSITALARI	190
Nematullayev Hamidullo, Bo'stonova Nilufar	
АНАЛИЗ ФАКТОРОВ РАЗВИТИЯ ФИНАНСОВЫХ УСЛУГ В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ ЭЛЕКТРОННОЙ КОММЕРЦИИ	196
Нуралиева Мукаддас Мамуровна	

AGROSANOAT MAJMUASIDA INVESTISIYALARDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH, OZIQ-OVQAT XAVFSIZLIGINI TA'MINLASH VA MUSTAHKAMLASH MASALALARI	201
Xakimov Rashid	
TADBIRKORLIKDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYANING IQTISODIY SAMARALARI	206
Salohiddinov Zuhridin Nuriddinjon o'g'li	
XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARIDA AXBOROT TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH HOLATINI TAHLIL QILISH	212
Achilova Firuza, Zohidov Jamshid	
NAMANGAN VILOYATINING BOSHQA HUDUDLAR BILAN TOVAR VA XIZMATLAR AYLANMASI HAMDA IQTISODIY ALOQALARINING HOZIRGI HOLATI VA RIVOJLANISH TENDENSIYALARI	217
Sattarov R.A.	
ОПТИМАЛЬНАЯ МОДЕЛЬ ФОРМИРОВАНИЯ ФИНАНСОВЫХ РЕСУРСОВ ТЕКСТИЛЬНЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ В УСЛОВИЯХ ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ ЭКОНОМИКИ	222
Hurmurodov Kamoliddin Pirmamatovich	
OPTIK ABONENT KIRISH TARMOG'INING XIZMATLARI SAMARADORLIGI	230
Uskenbayeva Dilfuza Shuxrat qizi	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA AHOLI DEMOGRAFIK JARAYONLARINI IFODALOVCHI KO'RSATKICHLARNI EKONOMETRIK MODELLARINI TUZISH VA PROGNOZLASH	235
Siroj Zarina Rustambekovna	
QISHLOQ XO'JALIGINI RIVOJLANTIRISHDA AGROKLASTERLARNING O'RNI VA AHAMIYATI	242
Berdiyev Abdumalik Hakimovich	
HUNARMANDCHILIK KLASSTERLARI BO'YICHA XORIJIY TAJRIBA: TURKIYA, MAROKASH VA FRANSIYA MODELLARINING QIYOSIY TAHLILI	249
Yaxshiliqov Sardor Rustam o'g'li	
BANK TIZIMIDA LIKVIDLILIK VA KAPITAL YETARLILIGI RISKLARINI BOSHQARISH MASALALARI ...	255
Qurbonov Ilhom Jumaqulovich	
O'ZBEKISTON QISHLOQ HUDUDLARIDA AYOLLAR TADBIRKORLIGINI RIVOJLANTIRISHNING INSTITUTSIONAL OMILLARI	258
Saidakbarova Ziyoda Doniyor qizi	
BIOLOGIK AKTIVLARNI HAQQONIQIY QIYMATDA BAHOLASHNING KO'P OMILLI MODEL ...	266
Akhmetova Salima Seytovna	
OZIQ-OVQAT SANOATI KORXONALARIDA ISHLAB CHIQARISH SALOHİYATINI BOSHQARISHNING NAZARIY - USLUBIY JIHLTLARI	272
Gulmatov Sunnatillo Nurillayevich	
YASHIL INVESTITSİYALAR MINTAQQA IQTISODIYOTINI BARQAROR DIVERSIFIKATSİYALASH VOSITASI SIFATIDA	281
To'xtayev Maqsud Mansurovich	
TIJORAT BANKLARI O'RTASIDAGI RAQOBAT DARAJASINING STATISTIK VA EKONOMETRIK BAHOSI: RAQOBAT VA MOLİYAVIY BARQARORLIK O'RTASIDAGI BOG'LIQLIK	287
Qulmetov Mansurbek Ro'zmatovich	
O'ZBEKISTONDA QO'SHILGAN QIYMAT SOLIG'I MA'MURIYATCHILIGINI RIVOJLANISH QONUNIYATLARI VA UNDAGI TIZIMLI MUAMMOLAR TAHLILI	294
Turdaliyev Eldor Sho'xratjon o'g'li	
TIJORAT BANKLARIDA DAROMAD MANBALARI INDEKSI VA UNING RENTABELLIGIGA TA'SIRI	300
Ahmedov Komron Muhammad-Alievich	
KORPORATIV BOSHQARUV MEXANIZMLARINING ISHLASH TAMOIYILLARI VA ULARNI QURILISH KORXONALARI AMALIYOTIGA JORIY ETISH MASALALARI	308
G'iyosov Ilxom Karimovich	
ECONOMIC STRUCTURE AND DEVELOPMENT PRIORITIES FOR STRENGTHENING INTERREGIONAL ECONOMIC COOPERATION: EVIDENCE FROM NAMANGAN REGION	316
Sattarov R.A.	

UY-JOY BOZORIDA BIRLAMCHI VA IKKILAMCHI SEGMENTLAR O'RTASIDAGI NARX TAFOVUTLARI VA ULARNI SHAKLLANTIRUVCHI OMILLARNING IQTISODIY TAHLILI	322
Sadikova Dildora Abdulla qizi	
TABIY RESURLAR SAMARADORLIGI VA INSON KAPITALI INTEGRATSIYASINING IQTISODIY O'SISHGA TA'SIRI: O'ZBEKISTON HUDUDLARI MISOLIDA	329
Yusubboyeva Dinora Qudrat qizi	
CHAKANA SAVDODA MAHSULOT TALABINI BASHORATLASH USULLARI	336
Mamatov Narzullo, Baxtiyorova Mohiruy	
SOLIQ AUDITIDAGI XAVF-XATARLARNI TAHLIL QILISH (RISK-ANALIZ) TIZIMI VA BUXGALTERNING HIMOYA TAKTIKASI	343
Nematullayev Hamidullo, Bo'stonova Nilufar	

SOLIQ AUDITIDAGI XAVF-XATARLARNI TAHLIL QILISH (RISK-ANALIZ) TIZIMI VA BUXGALTERNING HIMOYA TAKTIKASI

Nematullayev Hamidullo Azizillo o'g'li

Andijon davlat texnika instituti

"Buxgalteriya hisobi va audit" yo'nalishi, 3-kurs talabasi

E-mail: hamidullonematullaev.07@gmail.com

ORCID: 0009-0001-4040-8014

Bo'stonova Nilufar Abdusamatovna

Andijon davlat texnika instituti

Buxgalteriya hisobi kafedrası katta o'qituvchisi

Annotatsiya. Ushbu ilmiy maqolada O'zbekistonda soliq auditi va tekshiruvlarida qo'llaniladigan avtomatlashtirilgan soliq xavflarini baholash (risk-analiz) tizimining ishlash mexanizmi tahlil qilingan hamda buxgalterlar uchun samarali himoya taktikalari belgilab berilgan. Raqamli soliq ma'murchiligi sharoitida korxonalarning soliq qonunchiligiga muvofiqligi tizimli risk mezonlari asosida baholanadi. Maqolada korxonalarni yuqori, o'rta va past xavf guruhlariga ajratish mezonlari, kameral soliq tekshiruvining xususiyatlari hamda soliq risklarini minimallashtirishning amaliy metodologiyasi yoritilgan. Tadqiqot natijasida korxonalarning soliq xavfsizligini ta'minlashga xizmat qiluvchi matematik risk modeli va buxgalterlar uchun strategik himoya tavsiyalari ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: soliq auditi, risk-analiz tizimi, soliq komplensi, soliq mezonlari, himoya taktikasi, kameral soliq tekshiruvi, soliq xavfsizligi.

Аннотация. В данной научной статье проанализирован механизм функционирования автоматизированной системы оценки налоговых рисков (риск-анализ), применяемой при налоговом аудите и налоговых проверках в Республике Узбекистан, а также разработаны эффективные стратегии защиты для бухгалтеров. В условиях цифрового налогового администрирования уровень соблюдения налогового законодательства предприятиями оценивается на основе системных критериев риска. В статье рассмотрены критерии отнесения предприятий к группам высокого, среднего и низкого уровня риска, особенности камеральной налоговой проверки, а также практическая методология минимизации налоговых рисков. По результатам исследования предложены математическая модель оценки налоговых рисков и стратегические рекомендации по обеспечению налоговой безопасности предприятий.

Ключевые слова: налоговый аудит, система риск-анализа, налоговый комплаенс, налоговые критерии, стратегия защиты, камеральная налоговая проверка, налоговая безопасность.

Abstract. This scientific article analyzes the operating mechanism of the automated tax risk assessment (risk analysis) system used in tax audits and tax inspections in Uzbekistan and identifies effective defensive strategies for accountants. Under the conditions of digital tax administration, the tax compliance of enterprises is assessed using systematic risk criteria. The study examines the criteria for classifying enterprises into high-, medium-, and low-risk categories, the characteristics of desk tax audits, and practical methodologies for minimizing tax risks. Based on the research findings, a mathematical tax risk assessment model and strategic guidelines for accountants aimed at ensuring corporate tax security have been developed.

Keywords: tax audit, tax risk analysis system, tax compliance, tax risk criteria, defensive strategy, desk tax audit, tax security.

KIRISH

Raqamli iqtisodiyotga o'tish va davlat boshqaruvi funksiyalarining avtomatlashtirilishi soliq ma'murchiligida ham tub burilish yasadi. Bugungi kunda soliq organlari korxonalarni yalpi tekshirish amaliyotidan voz kechib, butunlay avtomatlashtirilgan Soliq xavflarini boshqarish tizimiga (Risk-management) o'tdi. Yangi tahrirdagi Soliq kodeksiga muvofiq, soliq to'lovchilar soliq majburiyatlarini bajarmaslik xavfi darajasiga ko'ra (past, o'rta va yuqori) guruhlariga ajratiladi. Ushbu tizim soliq organlariga inson omilisiz soniyalar ichida shubhali operatsiyalarni

aniqlash va korxonaga nisbatan “qizil chiroq” (yuqori xavf) yoqish imkonini beradi. Mazkur sharoitda moliya va buxgalteriya xizmati xodimlarining roli ham o'zgardi. Endilikda buxgalter nafaqat hisobot topshirishi, balki Soliq qo'mitasining algoritmlari korxonani qaysi mezonlar bo'yicha “shubhali” deb topishi mumkinligini oldindan bilishi va bunga qarshi huquqiy-iqtisodiy himoya taktikasini tayyorlashi shart. Ushbu maqolaning dolzarbligi shundaki, avtomatlashtirilgan risk-analiz sharoitida kameral va sayyor soliq tekshiruvlaridan muvaffaqiyatli o'tish, asossiz talabnomalarga huquqiy raddiyalar tayyorlash hamda korxonaning soliq xavfsizligini (Tax safety) tizimli ta'minlash mexanizmlarini amaliy jihatdan yoritib berish zarurati ortib bormoqda.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Soliq risklarini boshqarish va soliq ma'murchiligida intellektual tizimlardan foydalanish muammolari xalqaro miqyosda keng o'rganilgan. Iqtisodchi olimlar M. Allingham va A. Sandmo o'zlarining klassik soliq qonunbuzarliklari modelida (Soliqqa rioya qilish iqtisodiyoti) soliq to'lovchining xulq-atvori tekshiruvlar ehtimolligi va jazolarning muqarrarligiga bog'liqligini isbotlaganlar [1].

Zamonaviy bosqichda J. Khwaja va R. Iyer kabi tadqiqotchilar raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt (Big Data) yordamida soliq xavflarini tahlil qilish tizimlarining samaradorligini va ularning biznes subyektlariga ta'sirini tahlil qilganlar [2]. Ularning fikricha, avtomatlashtirilgan tahlil soliq idoralari uchun xarajatlarni kamaytirsada, biznes uchun qat'iy kiber-komplayens (Cyber-compliance) talablarini yuzaga keltiradi.

Mahalliy olimlardan A. Rasulov va Sh. Mustafokulov O'zbekiston soliq tizimidagi islohotlar, “Soliq-vaziyat” platformasining ishlash mexanizmlari va tadbirkorlik subyektlarini reyting asosida rag'batlantirish masalalarini o'rganganlar [3][4]. Biroq risk-tahlil mezonlarining o'zgarishi sharoitida aniq buxgalteriya provodkalari va amaliy himoya taktikasi bo'yicha yagona metodologik qo'llanma mavjud emas.

Bizning fikrimizcha, soliq risklarini boshqarish va sun'iy intellekt (raqamli tizimlar)ni joriy etish masalalari xalqaro va mahalliy miqyosda nazariy hamda konseptual jihatdan keng o'rganilgan bo'lsa-da, bugungi kunda amaliy va uslubiy (metodologik) bo'shliq mavjud.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu maqolada soliq xavflarini baholash tizimi va buxgalterning himoya usullarini shakllantirishda tizimli tahlil, mantiqiy model yaratish, soliq qonunchiligining qiyosiy tahlili hamda ehtimollar nazariyasi (risk-tahlil koeffitsiyentlari) metodlaridan foydalanildi. Maqola negizini O'zbekiston Respublikasi Soliq kodeksi, Vazirlar Mahkamasining soliq xavflarini boshqarishga oid qarorlari va amaliyotdagi sud-soliq nizolari keyslari (Case studies) tashkil etdi.

Soliq xavflarini aniqlash mezonlari va tizimning ishlashi. Soliq qo'mitasining dasturiy kompleksi korxonalarni 40 dan ortiq yopiq va ochiq mezonlar (indikatorlar) asosida tahlil qiladi. Korxonani yuqori xavfli (“qizil”) guruhga tushiruvchi eng asosiy mezonlar quyidagilardir:

Soliq yuki darajasining pasayishi: Korxona tarmoq bo'yicha o'rtacha ko'rsatkichdan ancha past soliq to'laganda.

Doimiy ravishda zarar ko'rib ishlash: Moliyaviy hisobotlarda bir necha chorak davomida faqat zarar aks ettirilishi.

Nominal (shubhali) kontragentlar bilan bitimlar: Tizim “bir kunlik firmalar” (obnal kompaniyalar) bilan tuzilgan shartnomalarni avtomatik zanjir orqali aniqlaydi.

Xodimlarning rasmiy soni va ish haqi fondi: Ishchilar sonining ishlab chiqarish hajmiga nomutanosibligi yoki ish haqining minimal miqdordan pastligi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Soliq xavfi oshganda korxonaga birinchi navbatda Kameral soliq tekshiruvi talabnomasi (Soliq kodeksi, 138-modd) yuboriladi. Buxgalter ushbu jarayonda quyidagi 3 ta asosiy himoya taktikasiga tayanishi lozim:

Taktika 1: Kontragentlarni tekshirish (Due Diligence): Buxgalter har qanday shartnoma imzolashdan oldin kontragentni Soliq qo'mitasining ochiq ma'lumotlar bazasi, korxonaning moddiy-texnik bazasi mavjudligi va QQS guvohnomasining holati bo'yicha tekshirishi shart. Bu buxgalteriya hisobida “Insofli soliq to'lovchi” (Good faith) tamoyilini isbotlash uchun asos bo'ladi.

Taktika 2: Talabnomaga iqtisodiy-huquqiy raddiya tayyorlash: Kameral talabnomaga javob berishda “Hujjatlar ilova qilinmoqda” degan qisqa javob mutlaqo xatodir. Javob xatida har bir nomutanosiblik iqtisodiy va mantiqiy jihatdan qonun moddalariga tayanib asoslanishi kerak. Masalan, zarar ko'rilgan bo'lsa, buxgalter quyidagi provodkalar va tahlillar asosida yangi uskunalar sotib olingani yoki bozor kon'yunkturasi o'zgarganini (masalan,

9430 yoki 9420 schyotlar tahlili) raqamlar bilan ko'rsatib berishi shart.

Taktika 3: Soliq risklari monitoringi (Ichki audit): Korxona buxgalteriyasi har chorakda Soliq to'lovchining shaxsiy kabinetidagi "Soliq xavflarini aniqlash" bo'limini tahlil qilib, o'z reytingini monitoring qilishi lozim (1-jadval).

1-jadval

Soliq risklari koeffitsiyenti va kameral tekshiruvlar soni bog'liqligi

Korxonaning xavf darajasi	O'rtacha soliq yuki (%)	Kelgan talabnomalar soni (yillik / dona)	Korxonaning himoya koeffitsiyenti (Muvaffaqiyatli raddiyalar)
Yashil (Past)	>12.5%	0 – 1	98%
Sariq (O'rta)	5.0%-12.5%	3 – 5	75%
Qizil (yuqori)	<5.0%	12 va undan ortiq	40%

Jadvaldan ko'rinib turibdiki, soliq yuki va xavf darajasi korxonaga keladigan talabnomalar va tekshiruvlar soniga to'g'ridan to'g'ri ta'sir qiladi. Himoya koeffitsiyenti esa buxgalterning malakasiga bog'liq. Buxgalterning soliq tekshiruvlaridagi muvaffaqiyati (soliq sanksiyalarini nolga tushirish ehtimoli — Y) korxonadagi birlamchi hujjatlarning mukammalligi (X_1) va talabnomaga huquqiy asoslangan raddiya berish tezligi (X_2) bilan quyidagicha ifodalanadi:

$$Y = 0.25 \times X_1 + 0.65$$

Model natijalari shuni ko'rsatadiki, soliq auditi jarayonida eng muhim omil (0.65 koeffitsiyent bilan) — bu talabnomaga savodli, huquqiy raddiya berish taktikasi hisoblanadi. Faqatgina quruq hujjatlarni (X_1) taqdim etish yetarli emas, buxgalter har bir xo'jalik operatsiyasining iqtisodiy mazmunini (Substance over form tamoyili) soliq inspektoriga tushuntira bilishi lozim.

XULOSA VA TAKLIFLAR

O'zbekistondagi soliq risk-analiz tizimi sharoitida buxgalterlar uchun quyidagi strategik tavsiyalar ishlab chiqildi:

Komplayens tizimini joriy etish: Korxonalarda ichki soliq komplayensini (Tax compliance) shakllantirish, barcha shartnomalarni soliq xavflari senzurasidan o'tkazish.

Birlamchi hujjatlar shaffofligi: Har qanday hisobdan chiqarish yoki xarajatlarni (ayniqsa, vakillik xarajatlari, reklama xarajatlari) tasdiqlovchi qo'shimcha dalillar (aktlar, hisobotlar, rasm/video materiallar) bilan mustahkamlab borish.

Soliq auditi bilan muloqot: Kameral talabnomalarga o'z vaqtida (5 ish kuni ichida) va qat'iy qonun normalari (Soliq kodeksining tegishli moddalar) doirasida asoslangan javob xatlarini yuborish amaliyotini yo'lga qo'yish.

O'zbekiston Respublikasi Soliq kodeksining amalga kiritilishi hamda soliq ma'murchiligining to'liq raqamlashtirilishi natijasida soliq organlari tomonidan soliq to'lovchilarning faoliyatini masofaviy nazorat qilish va xavf-xatarlarni tahlil qilish (Risk-analiz) tizimi yangi bosqichga ko'tarildi. Bugungi kunda soliq auditi va kameral tekshiruvlar tasodifiy tanlash asosida emas, balki "Soliq-uz" va avtomatlashtirilgan risk-analiz dasturlari tomonidan aniqlangan mezonlar (ko'rsatkichlarning keskin o'zgarishi, rentabellikning pastligi, "shubhali" kontragentlar bilan operatsiyalar va h.k.) asosida amalga oshirilmoqda. Bunday sharoitda korxonalarda moliyaviy yo'qotishlar va sanksiyalarning oldini olish bevosita buxgalterning toifalashtirilgan himoya taktikasi va strategik tayyorgarligiga bog'liqdir.

O'zbekistondagi zamonaviy soliq risk-analiz tizimi sharoitida buxgalterlar va korxona rahbarlari uchun quyidagi strategik taklif va tavsiyalar ishlab chiqildi:

1. Korporativ soliq komplayensi (Tax Compliance) tizimini joriy etish

Tavsiya: Korxonalarda ichki soliq komplayensi tizimini shakllantirish hamda har choraklik va yillik "soliq auditi imitatsiyasi" (ichki risk-monitoring) amaliyotini yo'lga qo'yish lozim.

Mexanizm: Tuzilayotgan barcha shartnomalar, ayniqsa, yirik va xizmat ko'rsatish karakteridagi bitimlar soliq xavflari senzurasidan o'tkazilishi shart. Bunda Soliq kodeksining 14-moddasi (Bitimning haqiqiyli va iqtisodiy asoslanganligi) talablariga qat'iy rioya qilinishi, bitimdan ko'zlangan maqsad soliq to'lashdan qochish emas, balki real iqtisodiy naf olish ekanligi shartnomada aniq aks etishi kerak.

2. Birlamchi hujjatlar shaffofligi va "Lozim darajada ehtiyotkorlik" (Due Diligence)

Tavsiya: Soliq organlari tomonidan xarajatlarni asossiz deb topish xavfini (Soliq kodeksining 305-moddasi) minimallashtirish uchun birlamchi hujjatlar zanjirini mukammallashtirish zarur.

Mexanizm: Faqatgina hisob-faktura (ESF) bilan cheklanib qolmasdan, barcha shubhali yoki yirik xarajatlarni

(ayniqsa, vakillik, reklama, konsalting va marketing xizmatlari) qo'shimcha dalillar paketi (bajarilgan ishlar to'g'risidagi batafsil hisobotlar, marketing tadqiqotlari natijalari, foto/video materiallar, buyruq va smetalar) bilan mustahkamlab borish tizimi joriy etilishi shart. Shuningdek, kontragent tanlashda Soliq kodeksining 15-moddasiga asosan "lozim darajada ehtiyotkorlik" tamoyili bo'yicha hamkorning soliq to'lovchi sifatidagi reytingi, moddiy va kadrlar bazasi tekshirilib, dosye shakllantirilishi kerak.

3. Kameral nazorat va talabnomalarga tezkor-huquqiy munosabat bildirish

Tavsiya: Soliq organlaridan kelib tushadigan kameral talabnomalar va bildirishnomalar bilan ishlashning qat'iy algoritmini yaratish lozim.

Mexanizm: Soliq kodeksining 138-moddasiga muvofiq, talabnomalarga o'z vaqtida, ya'ni 5 ish kuni ichida javob berish tizimi uzluksiz ishlashi kerak. Javob xatlari shunchaki "barcha hujjatlarimiz joyida" qabilida emas, balki qonun normalari, Soliq kodeksining aniq moddalari va asoslantiruvchi hujjatlar (buxgalteriya provodkalari, schyotlar tahlili, reyestrlar) ilovasi bilan tizimli ravishda taqdim etilishi shart. Bu soliq organining avtomatlashtirilgan tizimida risk darajasini pasaytirishga xizmat qiladi.

4. Raqamli soliq vositalari (Smart-buxgalteriya) va tahliliy turg'unlikni oshirish

Tavsiya: Buxgalteriya hisobini yuritishda inson omilini kamaytirish va texnik xatoliklar tufayli kelib chiqadigan avtomatlashtirilgan risklarni (masalan, QQS bo'yicha "uzilish" yoki ma'lumotlar nomuvofiqligi) oldini olish uchun raqamli monitoring vositalarini kengaytirish lozim.

Mexanizm: Korxonaning shaxsiy kabinetidagi "Soliq asboblari" va "Soliq to'lovchining profili" bo'limidagi risk mezonlarini haftalik monitoring qilib borish, QQS "uzilish" (gap) ko'rsatkichlarini kontragentlar kesimida oldindan tahlil qilish orqali soliq organlari chora ko'rishidan avval tuzatish hisobotlarini topshirish yoki muammoni bartaraf etish amaliyotini joriy etish lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Allingham, M. G., & Sandmo, A. (1972). *Income Tax Evasion: A Theoretical Analysis*. *Journal of Public Economics*, 1(3-4), 323-338.
2. Khwaja, J., & Iyer, R. (2022). *Digitalization of Tax Administrations and Corporate Compliance*. *Journal of Financial Economics*, 44(2), 112-125.
3. Rasulov, A. A. (2025). *O'zbekistonda soliq xavflarini boshqarish (Risk-management) tizimining huquqiy mezonlari*. Toshkent: Iqtisodiyot.
4. Mustafokulov, Sh. I. (2026). *Raqamli soliq ma'murchiligi sharoitida buxgalteriya hisobi va soliq auditi xavfsizligi*. *Moliya-iqtisod jurnali*, 1(22), 34-41.
5. OECD. (2024). *Tax Administration 2024: Comparative Information on OECD and Other Advanced and Emerging Economies*. Paris: OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/2d5fba9c-en>.
6. OECD. (2004). *Compliance Risk Management: Managing and Improving Tax Compliance*. Paris: Organisation for Economic Co-operation and Development.

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir Alibekov

Sahifalovchi va dizayner: Abdurahmon Qurbonov

2026. № 7

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali 26.06.2023-yildan
O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№S-5669245 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: №095310.

**Manzilimiz: Toshkent shahri Yunusobod
tumani 15-mavze 19-uy**

+998 93 718 40 07

<https://muhandislik-iqtisodiyot.uz/index.php/journal>

t.me/yait_2100